

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สิ่งที่เราขาดเสียมิได้ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและมีคุณภาพของมนุษย์ก็คือปัจจัย 4 ซึ่งส่วนใหญ่แล้วได้มาจากทรัพยากรธรรมชาติ เป็นสิ่งที่จรรโลงความเจริญก้าวหน้าในทุกๆ ด้านของมนุษย์ ประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ ประชาชนอยู่ดีกินดีก็เพราะประชาชนของประเทศเหล่านั้นรู้จักวิธีการใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญแก่คนทุกคนในชาติอย่างมหาศาล ทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ รักษาความสมดุลของสภาวะแวดล้อม อนุรักษ์ดินและน้ำเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ และเป็นแหล่งวัตถุดิบของอุตสาหกรรมสำคัญ หลายประการ ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้จึงเป็นปัจจัยที่มีความผูกพันเชื่อมโยงกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมของประชากรหลายล้านครอบครัวในประเทศไทย ทั้งนี้ก็เพราะป่าไม้เป็นแหล่งรวมสรรพสิ่งนานาชนิด ซึ่งได้แก่ สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต ล้วนแต่ให้ประโยชน์แก่ประชากรและประเทศชาติเป็นอย่างมาก

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รายงานว่าประชากรในชนบทได้ประโยชน์จากกิจการป่าไม้ในด้านต่างๆ ทั้งในรูปของรายได้ เสริมและทรัพย์สินถาวร กล่าวคือ ประชากรในชนบทจะใช้ทรัพยากรป่าไม้เป็นปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิต ตลอดจนพยุหหรือเสริมฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวในรูปแบบต่างๆ เช่น การตัดไม้ทำฟืน การเก็บของป่า เผาถ่าน การแกะสลัก ก่อสร้างที่อยู่อาศัย¹ นิวัติ

1

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,
"ทรัพยากรป่าไม้ ข้อเสนอแนะสำหรับแผน 6," เศรษฐกิจและสังคม 23 (มีนาคม-
เมษายน 2529): 20.

เรื่องพานิช กล่าวว่า "ทรัพยากรป่าไม้ เป็นแหล่งนำมาซึ่งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค"² นอกจากนี้ ราโอ (Y.S.Rao) ได้กล่าวถึงบทบาทของป่าไม้ที่มีประโยชน์และคุณค่าต่อมนุษย์ ซึ่งแบ่งออกได้ 3 ประการ คือ ประการแรก ได้แก่ บทบาทในการป้องกันรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์ (Protective role) ซึ่งมีความเกี่ยวพันกันอยู่ในระบบป่าไม้ ได้แก่ ดิน น้ำ สัตว์ป่า พืช อันเป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติที่สำคัญที่สุด ประการที่สอง คือ เป็นแหล่งผลิตไม้เพื่อการเศรษฐกิจ (Productive role) ได้แก่ การผลิตไม้เพื่อการค้าในรูปแบบต่างๆ เช่น เครื่องเฟอร์นิเจอร์ วัสดุในการก่อสร้าง ฯลฯ ประการสุดท้ายคือ บทบาทในระบบเศรษฐกิจและการปกครองของแต่ละสังคมชุมชน (Social role) ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาชนบท เพื่อบรรเทาความยากจนของประชาชนที่อยู่ในชุมชนอันใกล้ชีวิตป่าไม้³

ดังที่กล่าวแล้วจะ เห็นได้ว่าป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีบทบาทและมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพของสังคมไทย ซึ่งเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพเกษตรกรรม จากลักษณะของสังคมดังกล่าว จึงทำให้ปัจจัยด้านที่ดินมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของประชากรเป็นอย่างมาก แต่เท่าที่ผ่านมาในอดีตจำนวนประชากรไม่มากนัก ปัญหาการขาดแคลนที่ทำกินจึงไม่มีความสำคัญเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามเมื่อระยะเวลาผ่านไปประชากรได้เพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว จากสถิติการเพิ่มประชากรของประเทศไทย พบว่า ในปี พ.ศ. 2490 ประเทศไทยมีประชากรเพียง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² นิวัติ เรื่องพานิช, การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม (กรุงเทพมหานคร: เฉลิมชาตการพิมพ์ 2528), หน้า 1.

³ Y.S.Rao "The Concept and Practice of Social Forestry," Regional office for Asia and the Pacific, Food and Agriculture Organization of The United Nations. 1985. (Mimeographe)

19 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2527 มีประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 50.8 ล้านคน และในปี พ.ศ. 2529 มีประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 51 ล้านคน⁴ ตลอดจนได้มีการคาดประมาณกันว่า ในปี พ.ศ. 2548 ประเทศไทยจะมีประชากรเพิ่มเป็น 67.745 ล้านคน⁵

จากการเพิ่มขึ้นของประชากรดังกล่าว จึงทำให้ความต้องการปัจจัยสี่ของประชากรมีมากขึ้น โดยเฉพาะปัจจัยด้านอาหาร จึงทำให้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เพื่อสนองความต้องการของประชากร ซึ่งการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรนั้นมีด้วยกันหลายวิธี เช่น การปรับปรุงดิน การใช้ชลประทาน การปรับปรุงพันธุ์พืช นอกจากนี้ยังมีวิธีการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรด้วยวิธีการขยายพื้นที่ทางการเกษตรออกไป ซึ่งวิธีนี้เป็นที่นิยมกันมาก เพราะเป็นการลงทุนที่ต่ำ จึงทำให้มีการบุกเบิกพื้นที่ป่าสงวนมากขึ้น จะเห็นได้จากการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2504 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ 52.63 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ประเทศ⁶ แต่จากการสำรวจพื้นที่ป่าไม้จากภาพถ่ายดาวเทียม เมื่อปี พ.ศ. 2528 ปรากฏว่า ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้เพียง 29.05 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ประเทศเท่านั้น ซึ่งตามสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติแล้ว ควรจะมีพื้นที่ป่าไม้น้อย 40 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ประเทศ ตามนโยบายการป่าไม้แห่งชาติ เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม 2528 จึงสามารถรักษาสมดุลย์ของธรรมชาติได้ จากการที่พื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายลงจนเหลือน้อย และปัจจุบันนี้อัตราการทำลายก็ยังคงสูงอยู่ ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อม

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,

เศรษฐกิจและสังคม. หน้า 22.

5

สุนันทา สุวรรณโรดม, "การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับระบบนิเวศน์ของพื้นที่เกษตร," จดหมายข่าวประชากร 24 (เมษายน 2525): 42.

6

สมพงษ์ เรืองเดชสุวรรณ, "ป่าไม้ใกล้สูญ," วนสาร 39 (ตุลาคม-ธันวาคม 2524): 32.

ต่าง ๆ เป็นอย่างมาก สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้รายงานถึงการ
ทำลายป่าไม้ที่อาจทำให้เกิดผลเสียได้นานาประการ คือ⁷

1. เปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมที่ทำให้เกิดความไม่สมดุลของระบบนิเวศน์
2. เปลี่ยนแปลงสภาวะภูมิอากาศ เช่น จำนวนฝน อุณหภูมิ ความชื้น เป็นต้น
3. ซาดความชุ่มชื้นในบริเวณต้นน้ำลำธาร เนื่องจากไม่มีป่าไม้ที่อุ้มน้ำไว้
เป็นผลทำให้ปริมาณน้ำที่ไหลซึมลงสู่แม่น้ำลำธารลดน้อยลง และไม่สม่ำเสมอตลอดปี
4. เพิ่มปริมาณและความเร็วของน้ำที่ไหลมาลงสู่ที่ต่ำ เนื่องจากขาดป่าไม้
และพืชคลุมดินคอยปะทะ เพื่อลดความรุนแรงไว้ น้ำส่วนใหญ่อจึงไหลสู่ลำห้วย ลำธาร
และเมื่ออัตราการไหลรวดเร็วกว่าปริมาณของลำน้ำที่จะรับไว้ได้ ก็จะเป็นสาเหตุหนึ่ง
ที่ก่อให้เกิดน้ำท่วมขึ้นบ่อยครั้งหรือเป็นประจำทุกปี

5. ทำให้เกิดการพังทลายของดิน เนื่องจากพลังน้ำที่ไหลบ่าอย่างรวดเร็ว
จะกัดเซาะพื้นดิน พัดพาเอาเศษดิน หิน เกิดน้ำขุ่นข้นไหลลงไปที่ดินเกษตรกรรม
ในที่ราบลุ่มซึ่งอยู่ต่ำลงไป และทำให้แม่น้ำตื้นเขิน ไม่สามารถรับปริมาณน้ำหลากในฤดู
ฝนได้เช่นเดิม

6. ทำลายหรือทำให้พืชพันธุ์และสัตว์ป่าที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและ
จำเป็นในการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศน์ มีจำนวนลดน้อยลงหรือสูญพันธุ์ไป

7. เป็นการทำลายแหล่งพักผ่อนหย่อนใจและจุดดึงดูดอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
เที่ยวในบริเวณที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ

พื้นที่ป่าไม้บริเวณแหล่งต้นน้ำลำธารทางภาคเหนือของประเทศไทย อัน
เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำปิง วัง ยม และน่าน ที่มีความสำคัญยิ่งของประเทศ และมีผล
โดยตรงต่อประชากรที่อยู่อาศัยตอนล่างในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบ

⁷ สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, นโยบายและมาตรการ
พัฒนาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานเลขาธิการนายก
รัฐมนตรี, 2524), หน้า 7.

อาชีพทางเกษตรกรรม พื้นที่ป่าไม้ทางภาคเหนือได้ถูกบุกรุกทำลายมากที่สุด กล่าวคือพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกทำลายปีละ 3,695 ตารางกิโลเมตร ซึ่งถือว่าเป็นอัตราที่สูงและน่าวิตกมาก จึงทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างรวดเร็ว ในปี พ.ศ. 2504 ภาคเหนือมีพื้นที่ป่าไม้ 69 เพอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ในปี พ.ศ.2516 พื้นที่ป่าไม้ลดลงเหลืออยู่ 67 เพอร์เซ็นต์ของพื้นที่ และในปี พ.ศ.2516 พื้นที่ป่าไม้ลดลงเหลืออยู่ 67 เพอร์เซ็นต์ของพื้นที่ และในปี พ.ศ.2521 มีพื้นที่ป่าไม้ 55 เพอร์เซ็นต์ของพื้นที่ และจากการสำรวจในปี พ.ศ.2528 ปรากฏว่า พื้นที่ป่าไม้เหลืออยู่ 49.59 เพอร์เซ็นต์ของพื้นที่เท่านั้น⁸ นอกจากนี้จากการศึกษาของมานิตย์ นัยเนตร และบุญชนะ กลั่นคำสอน พบว่าเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ.2521 มีพื้นที่ป่าไม้ 10,916,875 ไร่ ต่อมาในปี พ.ศ.2525 เหลือพื้นที่ป่าไม้เพียง 10,438,750 ไร่ และในช่วงปี พ.ศ.2521-2525 พื้นที่ป่าไม้ลดลงถึง 478,125 ไร่ นอกจากนี้จากรายงานของป่าไม้เขตแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งรับผิดชอบพื้นที่ป่าไม้ในเขตจังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน รายงานว่าในช่วงปี 2519-2525 จังหวัดแพร่และจังหวัดน่านมีพื้นที่ป่าไม้ 580,000 ไร่ ต่อมาในช่วงปี พ.ศ.2521-2525 เหลือพื้นที่ป่าไม้เพียง 271,562 ไร่ และในปี 2530 จังหวัดแพร่และจังหวัดน่านเหลือพื้นที่ป่าไม้ 108,541 ไร่ สรุปแล้วมีผู้บุกรุกลักลอบตัดไม้ทำลายป่าปีละ 108,000 ไร่ หรือวันละประมาณ 300 ไร่⁹

ศูนย์วิทยพัชรายากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁸ สกิตต์ วัชรกิตติ, "การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้," เอกสารประกอบคำบรรยายของภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2523. (อัดสำเนา).

⁹ มานิตย์ นัยเนตร และบุญชนะ กลั่นคำสอน, "ตารางแสดงพื้นที่ป่าไม้จากการตีความภาพถ่ายดาวเทียม ระหว่างปี 2521 และปี 2525 (ช่วงระยะเวลา 4 ปี) ในท้องที่ภาคต่างๆ ทั่วประเทศ," เอกสารประกอบการสัมมนา การกำหนดมาตรการป้องกันการบุกรุกทำลายป่า ๗ กรมป่าไม้, 7-8 เมษายน 2526, (อัดสำเนา).

สำหรับสาเหตุการทำลายป่าไม้ทางภาคเหนือ เป็นการบุกรุกทำลายป่าไม้ เพื่อทำไร่เลื่อนลอย และการบุกรุกเพื่อยึดครองโดยผิดกฎหมาย รวมทั้งเป็นการลัก-
 ลอบตัดไม้โดยผิดกฎหมาย ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ในกิจกรรมอื่นๆ เช่น
 การจัดทำนิคมสร้างตนเอง การตัดทางหลวง การสร้างเขื่อน เป็นต้น นอกจากนี้จาก
 การศึกษาของสถิตย์ วัชรกิตติ¹⁰ พบว่า การบุกรุกป่าไม้เพื่อทำไร่เลื่อนลอยดำเนินการ
 เป็นอย่างมากในบริเวณที่มีความสูงเฉลี่ยประมาณ 1,100 เมตร และความชัน
 ประมาณ 30 องศา ซึ่งการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าดังกล่าว ทำให้เกิดผลเสียต่อสภาวะ
 แวดล้อมอย่างมาก เช่น มีผลต่อการต้นเขินของแม่น้ำสายหลักอันเนื่องมาจากการพัง
 ทลายของดิน¹¹ จากรายงานของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 ปรากฏว่าแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณจังหวัดนครสวรรค์ปริมาณตะกอนมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น
 จาก 7 ล้านตันต่อปี ในช่วงปี พ.ศ.2515-2519 เป็น 10 ล้านตันต่อปี ในช่วงปี
 พ.ศ.2520-2527 เป็นต้น¹²

หลังจากที่เกิดอุทกภัยสร้างความเสียหายอย่างหนักในภาคใต้ ในช่วงเวลา
 จากวันที่ 19-23 พฤศจิกายน 2531 เกิดน้ำท่วมฉับพลัน 9 จังหวัดภาคใต้ คือ
 สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สงขลา ปัตตานี นราธิวาส ยะลา และ
 สตูล นายพิศาล มุลศาสตร์สาทร ปลัดกระทรวงมหาดไทย ได้รายงานให้สื่อมวลชน
 ทราบยอดความเสียหายต่างๆ ว่า บ้านเรือนเสียหาย 56,424 หลัง ราษฎรเสียชีวิต

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁰ สนิท อักษรแก้ว, "ปัญหาและลู่ทางและนโยบายในการพัฒนาป่าไม้ภาค
 เหนือ," เอกสารประกอบคำบรรยายการประชุมของสมาคมเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย เรื่อง ปัญหาและลู่ทางในการพัฒนาทรัพยากรของภาคเหนือ ระหว่างวันที่
 25-27 มีนาคม 2525 ณ โรงแรมสุรวงศ์ เชียงใหม่, 2525. (อัดสำเนา).

¹¹ สถิตย์ วัชรกิตติ, "การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้," (อัดสำเนา)

¹²

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,
 เศรษฐกิจและสังคม, หน้า 126.

ชีวิต 359 คน บาดเจ็บ 2,022 คน สูญหาย 15 คน พื้นที่การเกษตรเสียหาย
3,742,642 ไร่ สัตว์เลี้ยงสูญหาย 952,264 ตัว เป็นต้น ค่าเสียหายโดยประมาณ
6,472,134,865 บาท¹³

เนื่องจากได้มีอุทกภัยร้ายแรงเกิดขึ้นในบริเวณภาคใต้ เมื่อปลายเดือน
พฤศจิกายน 2531 เป็นเหตุให้เกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของราษฎรเป็นอัน
มาก และสาเหตุที่สำคัญส่วนหนึ่งเกิดจากการที่พื้นที่ป่าไม้ได้ถูกทำลาย จนเป็นเหตุให้
เกิดสภาวะการขาดความสมดุลตามธรรมชาติ อันถือได้ว่าเป็นเหตุฉุกเฉินอันเนื่องมา
จากสภาวะสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติเสื่อมโทรมจนถึงขั้นเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย
และทรัพย์สินของประชาชนอย่างร้ายแรง จนทำให้ทั้งภาคเอกชนและรัฐบาลต่างตื่นตัว
เห็นความสำคัญของป่าไม้ พร้อมกับมีเสียงเรียกร้องให้ยกเลิกสัมปทานป่าไม้ทั่วประเทศ
แต่เนื่องจากอยู่ระหว่างปิดสมัยประชุมออกเป็นพระราชบัญญัติไม่ทัน คณะรัฐมนตรีจึง
ออกเป็นพระราชกำหนด 2 ฉบับ คือ พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติ
ป่าไม้ พุทธศักราช 2484 พ.ศ. 2532 และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราช
บัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พ.ศ. 2532 เพื่อให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจปิดป่าทั่วประเทศ¹⁴ ตามคำสั่งกระทรวงเกษตร
และสหกรณ์ ที่ 32/2532 ลงวันที่ 17 มกราคม 2532 อาศัยอำนาจตามความใน
มาตรา 68 ทวิ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช
2484 พ.ศ. 2532 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยความเห็นชอบ
ของคณะรัฐมนตรี จึงมีคำสั่งให้สัมปทานหาไม้หวงห้ามทุกชนิด (เว้นสัมปทานหาไม้ป่า
ชายเลน) ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ทุกสัมปทานสิ้นสุดลงทั้งแปลง
ทั้งนี้ไม่รวมถึงพื้นที่สัมปทานที่อยู่ในแนวเขตอุทยานแห่งชาติตามกฎหมายว่าด้วยอุทยาน
แห่งชาติ หรือเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ตามกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

13

หนังสือพิมพ์สยามรัฐ (20 ธันวาคม 2531): 1.

14

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (11 มกราคม 2532): 2.

ซึ่งสิทธิการทำกิจการที่ได้รับสัมปทานได้สิ้นสุดลงก่อนแล้ว ตามมาตรา 4 แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 พ.ศ. 2532¹⁵

ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ นอกจากก่อให้เกิดผลเสียต่อสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังเป็นภัยและบั่นทอนความเจริญและความมั่นคงของประเทศเป็นอย่างยิ่ง รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ และคำนึงถึงวิกฤตการณ์ทางด้านทรัพยากรป่าไม้ ดังที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 มาตรา 77 ว่า "รัฐพึงบำรุงความอุดมสมบูรณ์ของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติทั้งป่าไม้และต้นน้ำลำธาร" เป็นต้น

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ก็ทรงเห็นความสำคัญของป่าไม้ และเห็นว่าจำเป็นต้องอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไว้ให้มีให้ถูกทำลาย เพื่อรักษาความสมดุลของธรรมชาติ ขณะเดียวกันก็ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะขจัดความเดือดร้อนของราษฎร อันเนื่องมาจากไม่มีที่ดินอาศัยและทำกิน จึงมีพระราชดำริสั่งให้จัดที่ทำกินให้เพียงพอแก่ราษฎรที่บุกรุกป่าเข้าไปอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ต้นน้ำลำธารและป่าไม้ถาวรของชาติ ให้มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งในรูปของหมู่บ้าน ป่าไม้ นอกจากนี้ยังทรงใช้พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ และทรงมีพระราชดำริสแนะนำมอบหมายให้รัฐบาลรับไปดำเนินการ ซึ่งก่อให้เกิดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้นหลายโครงการ เช่น โครงการปลูกป่าทดแทนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้แก่ โครงการปลูกป่าปางตอง จ.แม่ฮ่องสอน โครงการปลูกป่าพื้นที่ลุ่มน้ำเข็ก (เขาค้อ) จ.เพชรบูรณ์ โครงการปลูกไม้โตเร็วโคกไม้เรือ จ.นราธิวาส เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีโครงการหมู่บ้านป่าไม้และสหกรณ์อันเนื่องมา

15

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, "สำเนาคำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ กษ.32/2532 เรื่อง ให้สัมปทานทำไม้หวงห้ามทุกชนิด (วันสัมปทานทำไม้ป่าชายเลน), 17 มกราคม 2532.

จากพระราชดำริ ได้แก่ โครงการพัฒนาพื้นที่ป่าท่ากะบาก ในรูปของหมู่บ้านป่าไม้ จ.ปราจีนบุรี โครงการพัฒนาพื้นที่ป่าแม่อน ในรูปหมู่บ้านป่าไม้ จ.เชียงใหม่ เป็นต้น¹⁶ และนั่นการอนุรักษ์ป่าไม้จึงเป็นแนวทางที่น่าจะช่วยแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ของชาติขณะนี้ เพราะป่าไม้เป็นทรัพยากรประเภท Renewable Resources กล่าวคือ ป่าไม้เป็นทรัพยากรที่อาจจะสูญเสียมดสิ้นไป แต่พอจะรักษาหรือป้องกันไว้ให้คงอยู่ได้ และปรับปรุงแก้ไขให้กลับคืนคงเดิมเมื่อถูกทำลายไป¹⁷ มาตรการการอนุรักษ์ป่าไม้ของประเทศไทยเท่าที่ผ่านมาแล้วยังไม่ได้ผลตามเป้าหมายที่วางไว้ อันมีสาเหตุจากวิธีการจัดการ การขาดความร่วมมือจากเกษตรกรและราษฎร¹⁸ ถึงแม้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529) ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนา และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรธรรมชาติไว้ คือปลูกป่าปีละ 300,000 ไร่ อนุรักษ์บุรณะป่าต้นน้ำลำธาร 40 ล้านไร่ อุทยานแห่งชาติ 12.8 ล้านไร่ และขยายงานหมู่บ้านป่าไม้ให้ครบ 100 แห่ง¹⁹

¹⁶ กรมป่าไม้, "โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ," รายงานประจำปี 2528. (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดพันธ์พิบูลย์, 2529), หน้า 1.

¹⁷ เต็มดวง รัตนทัศนีย์, "การขาดแคลนทรัพยากร," ๗ ครูสัมพันธ์, เรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษาและประชากรศึกษา, เอกสารประกอบการอบรมครูโรงเรียนเอกชน, 22-26 กรกฎาคม 2529, (อัสสัมชัญ).

¹⁸ บุญชนะ กลั่นคำสอน และ พีรศักดิ์ อติสรประเสริฐ, "รายงานทางวิชาการ เรื่อง การสำรวจและการศึกษาเรื่องปัญหาการใช้พื้นที่ป่าไม้ในท้องที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ," ๗ กรมป่าไม้, 2523. (อัสสัมชัญ).

¹⁹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2525), หน้า 15.

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ปรากฏว่าการพัฒนาป่าไม้ในลักษณะดังกล่าว
 ไม่ประสบผลดีเท่าที่ควร²⁰ แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่น่าจะเป็นผล ประการ
 หนึ่ง คือส่งเสริมให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการดำเนินการและป้องกันบำรุงรักษา โดย
 เฉพาะในชนบท ซึ่งความเห็นประการนี้สอดคล้องกับแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและ
 สิ่งแวดล้อม ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-
 2534) ที่เน้นให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม เช่น เพิ่มบทบาทประชาชนใน
 ท้องถิ่น เพื่อเปลี่ยนแนวความคิดการพัฒนาป่าไม้จากความคิดดั้งเดิมที่รัฐเป็นเจ้าของ
 ทรัพยากรป่าไม้ได้แต่เพียงผู้เดียว ไปสู่นโยบายที่ประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของ
 โดยสนับสนุนให้เอกชนและประชาชนในท้องถิ่นมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนา
 ทรัพยากรป่าไม้ให้มากที่สุด เช่น โครงการพัฒนาปลูกป่าชุมชน เป็นต้น²¹

กรมป่าไม้ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาป่าไม้ จึงได้มีโครงการ
 พัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้ เพื่อสนองนโยบายของประเทศตามแผน
 พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและจัดการสิ่งแวดล้อมภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
 สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายพยายามที่จะป้องกันและปรับปรุงแก้ไข
 การบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนากำหนดขอบเขต ตลอดจนการใช้
 ประโยชน์ทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ และแร่ธาตุ โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ รัฐบาล
 จะ "ส่งเสริมให้เอกชนตลอดจนราษฎรชนบทมีส่วนร่วมในการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อ
 ประโยชน์ของตนเอง"

นายธานี บุษโยภาส อธิบดีกรมป่าไม้ ได้ให้โอวาทในการเปิดประชุมเจ้า
 หน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ ประจำปี 2531 เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 11 พฤษภาคม 2531 ว่า

20

ศูนย์ประสานงานพัฒนาแห่งชาติ คู่มือระบบบริหารการพัฒนาชนบท
 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น, 2525), หน้า 1.

21

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,
 เศรษฐกิจและสังคม. หน้า 126.

"ปัจจุบันกรมป่าไม้ทุ่มทรัพยากรทุกอย่างไปในเรื่องของ "การพัฒนาป่าไม้" และรูปแบบต่างๆ ที่เราได้ทำไปในเรื่องการป้องกันรักษาป่า เรื่องการปลูกป่า แม้จะวางมาตรการที่ดีขนาดไหน ภาคประชาชนไม่ให้ความร่วมมือในเรื่องการป้องกันรักษาป่า การปลูกป่ากับเราแล้วก็ยากที่จะประสบผลสำเร็จ แต่ถ้าประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในงานที่เราทำ และให้ความร่วมมือกับเรา ประเทศก็จะมีป่าไม้ครบตามเป้าหมาย และขอเรียนเพิ่มเติมว่า "กรมป่าไม้ให้ความสำคัญต่อโครงการพัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้นี้เป็นอย่างมาก และถือเป็นนโยบายที่สำคัญยิ่งของกรมป่าไม้ด้วย"²² กรมป่าไม้ได้รับความร่วมมือจาก United Nations Development Programme (UNDP), Food and Agriculture organization (FAO), และ Swedish International Development Authority (SIDA) ในด้านโสตทัศนูปกรณ์และยานพาหนะ เพื่อใช้ในงานส่งเสริมเผยแพร่ป่าไม้ ตามโครงการพัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้ (พ.ส.ป.) ระยะเวลาดำเนินงาน 4 ปี (2530-2533) รวมทั้งจัดการฝึกอบรมข้าราชการของกรมป่าไม้ให้มีความรู้ความเข้าใจและทักษะเกี่ยวกับงานด้านการส่งเสริมเผยแพร่ เพื่อนำไปปฏิบัติงานในโครงการดังกล่าว ซึ่งต่อมากกรมป่าไม้ได้พิจารณากำหนดอำเภอเป้าหมายในการส่งเสริมเผยแพร่ขึ้น จำนวน 100 อำเภอ ในท้องที่ 47 จังหวัด และแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการป่าไม้ประจำอำเภอเป้าหมายขึ้นจำนวน 100 คน (1 คนต่อ 1 อำเภอเป้าหมาย ต่อ 5 หมู่บ้านเป้าหมาย) หรือที่เรียกว่า "หน่วยพิ่ชว" Forestry Extension Officer เรียกชื่อย่อว่า FEO พร้อมทั้ง

²² ชานี บุณโยภาส, การประชุมเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการป่าไม้ โครงการพัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้ ประจำปี 2531 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ฝ่ายแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศและดาวเทียม กองจัดการป่าไม้ กรมป่าไม้, 2531), หน้า 17.

ได้จัดตั้งหน่วยส่งเสริมและเผยแพร่ป่าไม้เคลื่อนที่ขึ้นตามสำนักงานป่าไม้เขต รวม 10 เขต หรือที่เรียกว่า "หน่วยมูท" (Forestry Extension Mobile Unit Team) เรียกชื่อย่อว่า (Mut) โดย 1 Mut จะรับผิดชอบติดตามประเมินผลและสนับสนุนการปฏิบัติงานของ FAO จำนวน 10 คน ใน 10 อำเภอ ซึ่งการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการป่าไม้ประจำอำเภอ รวม 100 คน แล้วเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการป่าไม้ ประจำหน่วยส่งเสริมและเผยแพร่ป่าไม้เคลื่อนที่ รวม 10 หน่วย (หน่วยละ 2 คน) โดยได้เริ่มมาตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2531 เป็นต้นมา

หน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ (MUT) จึงเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ พ.ส.ป. ที่มีความสำคัญในการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพราะการดำเนินงานเข้าถึงและใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ในการเผยแพร่ข่าวสารและให้ความรู้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่เป็นสื่อผสม (Media Forum) ²³ ที่ใช้สื่อมวลชนและการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาดังนั้นการใช้สื่อทั้งสองร่วมกันในการพัฒนาประเทศจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสม เพราะสื่อทั้งสองสามารถทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันได้

จากความสำคัญของปัญหานี้ เป็นเหตุจูงใจที่จะหาการศึกษาถึงประสิทธิผลของการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ว่ามีมากน้อยเพียงใดในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนพัฒนาชนบท และหน่วยงานที่มีหน้าที่อนุรักษ์ป่าไม้ เพื่อใช้วางแผนประชาสัมพันธ์และให้บริการทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อตรงรค์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในบริเวณพื้นที่ภาคเหนือต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลของการเพิ่มความรู้ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวบ้านระหว่างหมู่บ้านที่ได้รับการเผยแพร่ข่าวสารโดยหน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ที่ใช้สื่อมวลชนผสม (Multi Mass Media) กับหมู่บ้านที่ได้รับการเผยแพร่ข่าวสารโดยหน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ที่ใช้สื่อมวลชนผสมผนวกสื่อบุคคล (Media Forum)

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้ และทัศนคติ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชน ระหว่างหมู่บ้านควบคุมที่ไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่กับหมู่บ้านที่ได้รับการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่โดยใช้สื่อมวลชนผสม (Multi Mass Media) และกับหมู่บ้านที่ได้รับการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่โดยใช้สื่อมวลชนผสมผนวกสื่อบุคคล (Media Forum)

3. เพื่อทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ อาชีพ การใช้เชื้อเพลิง จำนวนที่ดินที่ถือครองเป็นกรรมสิทธิ์ ขนาดครอบครัว เคยเป็นสมาชิกกลุ่ม เคยรับทราบเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เคยพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และเคยได้รับการอบรมด้านต่างๆ กับระดับความรู้ และทัศนคติของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านเป้าหมาย จ. เชียงใหม่

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะหมู่บ้านเป้าหมาย ในอำเภอจอมทอง อำเภอดอยสะเก็ด และอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีเนื้อที่ป่าถึง 10,131,250 ไร่²⁴ เนื้อที่ป่าถูกบุกรุกในช่วงระยะเวลา 3 ปี (2525-2528) ถึง 307,500 ไร่ จึงควรได้รับการส่งเสริมให้อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

²⁴ เนื้อที่ป่าไม้ของประเทศไทย ปี 2528, จากภาพถ่ายดาวเทียม ฝ่ายแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศและดาวเทียม กองจัดการป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2528. (อัคราเนนา).

2. ทำการศึกษาการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่เฉพาะ โครงการพัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้

3. ทำการศึกษาถึงผลของการใช้สื่อมวลชน เช่น สไลด์ วิดีทัศน์ แผ่นพับ และโปสเตอร์ และการสื่อสารระหว่างบุคคลในการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ของสำนักงานป่าไม้เขตเชียงใหม่

4. ศึกษาเฉพาะผลการเปลี่ยนแปลงในแง่ความรู้ และทัศนคติของกลุ่มเป้าหมาย ไม่รวมถึงผลในแง่การปฏิบัติ เพราะไม่สามารถที่จะวัดได้ในระยะเวลาอันสั้น

ปัญหาการวิจัย

1. ชาวบ้านในหมู่บ้านที่ได้รับการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่โดยการใช้สื่อมวลชนผสมผนวกสื่อบุคคล (Media Forum) จะมีความรู้เพิ่มขึ้น และเปลี่ยนแปลงทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่าชาวบ้านในหมู่บ้านที่ได้รับการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่โดยใช้สื่อมวลชนผสม (Multi Mass Media) อย่างเดียวหรือไม่

2. ชาวบ้านในหมู่บ้านที่ได้รับการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่จะมีความรู้ และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติมากกว่าหมู่บ้านที่ไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่หรือไม่

3. เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ อาชีพ การใช้เชื้อเพลิง จำนวนที่ดินที่ถือครอง เป็นกรรมสิทธิ์ ขนาดครอบครัว เคยเป็นสมาชิกกลุ่ม เคยรับทราบเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เคยพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และเคยได้รับการอบรมด้านต่างๆ มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ และทัศนคติเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้หรือไม่

สมมติฐานการวิจัย

1. ชาวบ้านในหมู่บ้านที่ได้รับการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่มีระดับความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เพิ่มขึ้น ภายหลังจากการเปิดรับการเผยแพร่ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

2. ชาวบ้านในหมู่บ้านที่ได้รับการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในทางที่ดีขึ้น ภายหลังจากได้รับการเผยแพร่ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

3. ชาวบ้านในหมู่บ้านที่ได้รับการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ที่ใช้สื่อมวลชนผสมผนวกสื่อบุคคล (Media Forum) จะมีความรู้เพิ่มขึ้นและเปลี่ยนแปลงทัศนคติในทางที่ดีขึ้นมากกว่าหมู่บ้านที่ใช้สื่อมวลชนผสม (Multi Mass Media) อย่างเดียว

4. ชาวบ้านในหมู่บ้านที่ได้รับการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่将有ความรู้และเปลี่ยนแปลงทัศนคติมากกว่าหมู่บ้านที่ไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่

5. เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ อาชีพ การใช้เชื้อเพลิง จำนวนที่ดินที่ถือครอง เป็นกรรมสิทธิ์ ขนาดครอบครัว เคยเป็นสมาชิกกลุ่ม เคยรับทราบเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เคยพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และเคยได้รับการอบรมด้านต่างๆ มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ และทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อโครงการพัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้ โดยนำมาร่วมพิจารณาปรับปรุงกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ให้มีประสิทธิภาพต่อไป
2. ทำให้ทราบประสิทธิผลของสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ในการเพิ่มความรู้ และเปลี่ยนแปลงทัศนคติในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
3. ผลของการวิจัยนี้อาจเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ หรือหน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายได้
4. ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม และพฤติกรรม อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ อาชีพ การใช้เชื้อเพลิง การยึดครองที่ดินที่ถือ เป็นกรรมสิทธิ์ ขนาดครอบครัว เคยเป็นสมาชิกกลุ่ม เคยรับทราบเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เคยพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และเคยได้รับการอบรมด้านต่างๆ ของประชาชนกับระดับความรู้ และทัศนคติ เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขปัญหาค้นหาในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

นิยามศัพท์

ประสิทธิผล หมายถึง ผลการเพิ่มความรู้อีกขึ้น และผลการเปลี่ยนทัศนคติเพิ่มขึ้นในทางบวก เมื่อเปรียบเทียบระหว่างก่อนให้ความรู้และหลังให้ความรู้ เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

การให้ความรู้ เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง การเผยแพร่โดยการนำเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ สไลด์ วิดีทัศน์ แผ่นพับ และโปสเตอร์

สื่อบุคคล หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่ให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ ซึ่งเป็นผู้ผ่านการอบรมในการให้ความรู้และเผยแพร่เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

สื่อมวลชนผสม หมายถึง การใช้สื่อสไลด์ วิดีทัศน์ แผ่นพับ และโปสเตอร์ในการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ ในการให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในหมู่บ้าน จังหวัดเชียงใหม่

การประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ ของหน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่สำนักงานป่าไม้เขตเชียงใหม่ หมายถึง หน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ของสำนักงานป่าไม้เขตเชียงใหม่ที่เข้าไปเผยแพร่ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยใช้สื่อผสมระหว่างสื่อบุคคลคือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ และสื่อมวลชนในที่นี้คือสไลด์ วิดีทัศน์ แผ่นพับ และโปสเตอร์ ในการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ความรู้ เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง คะแนนในการทดสอบความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาวบ้านในหมู่บ้านเป้าหมาย วัดจากคะแนนหมวดความรู้ จากชุดคำถามรวม 15 ข้อ (ดูภาคผนวก ข)

ทัศนคติ หมายถึง ผลรวมของความเชื่อหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่วัดโดยคะแนนจากการประเมินค่า (Rating) จากชุดคำถามรวม 15 ข้อ (ดูภาคผนวก ข)

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง ยุทธวิธีการใช้ทรัพยากรป่าไม้ด้วยความฉลาด และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษย์ให้มากที่สุด และพยายามที่จะใช้ทรัพยากรนั้นให้มีอายุยืนยาวที่สุด โดยให้มีการสูญเสียทรัพยากรน้อยที่สุด เช่น เมื่อตัดไม้แล้วควรปลูกไม้ทดแทนด้วย ไม้เฒ่าป่าเพื่อทำไร่ เลื่อนลอย ฯลฯ

หมู่บ้านควบคุม หมายถึง หมู่บ้านที่ไม่ได้รับการเผยแพร่เรื่องการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าไม้ โดยหน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ของสำนักงานป่าไม้เขตเชียงใหม่
คือ หมู่บ้านที่ 9 ตำบลสมเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

หมู่บ้านที่ได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนผสม หมายถึง หมู่บ้านที่ได้รับการ
เผยแพร่ความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยหน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ของ
สำนักงานป่าไม้เขตเชียงใหม่ โดยการใช้สื่อมวลชนผสม (Multi Mass Media)
คือ สไลด์ วีดิทัศน์ แผ่นพับ และโปสเตอร์ คือหมู่บ้านที่ 10 ตำบลสบเตี๋ย อำเภอ
จอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

หมู่บ้านที่ได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนผสมผนวกสื่อบุคคล (Media Forum)
หมายถึง หมู่บ้านที่ได้รับการเผยแพร่ความรู้ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดย
หน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่โดยการใช้สื่อมวลชน คือสไลด์ วีดิทัศน์ แผ่นพับ และ
โปสเตอร์ พร้อมทั้งการบรรยายของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ ตลอดจนมีการเปิด
โอกาสให้ซักถามปัญหาต่างๆ ในการประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ด้วยคือหมู่บ้านที่ 2 ตำบล
สันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

โครงการพัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้ (โครงการ พ.ส.ป)
หมายถึง โครงการที่กรมป่าไม้ได้รับความร่วมมือจาก UNDP/FAO/SIDA ในด้าน
โสตทัศนูปกรณ์และยานพาหนะ เพื่อใช้ในงานส่งเสริมเผยแพร่ป่าไม้ในจำนวน 100
อำเภอ ในท้องที่ 47 จังหวัด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย